

પ્રકરણ - ૬

પ્રમાણભૂત (આધારચિહ્નવાળી) અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે ખાસ જોગવાઈઓ

સન ૨૦૦૯નો ૩૫મો પ્રમાણભૂત (અધારચિહ્નવાળી) અશક્ત બાળકો માટે મફત શિક્ષણ. ૩૧.

- (૧) બાળકોનો મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણનો અધિકાર અધિનિયમ, ૨૦૦૯માં ગમે તે મજકૂર હોય તેમ છતાં, છ થી અઢાર વર્ષની વય વચ્ચેના દરેક પ્રમાણભૂત અશક્ત બાળકને, તેની પસંદગીની નજીકની શાળા અથવા ખાસશાળામાં મફત શિક્ષણ મેળવવાનો અધિકાર રહેશે.
- (૨) સમુચિત સરકાર અને સ્થાનિક સત્તામંડળોએ એવું સુનિશ્ચિત કરવું જોઈશે કે દરેક પ્રમાણભૂત (આધારચિહ્નવાળા) અશક્તબાળકને, તે અઢાર વર્ષની ઉંમરનો થાય ત્યાં સુધી યોગ્ય વાતાવરણમાં મફત શિક્ષણ પ્રાપ્ત થાય.

ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં અનામત. ૩૨.

- (૧) સરકાર પાસેથી સહાય મેળવતી ઉચ્ચ શિક્ષણની તમામ સરકારી સંસ્થાઓ અને બીજી ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓએ, પ્રમાણભૂત (આધારચિહ્નવાળી) અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે, ઓછામાં ઓછી પાંચ ટકા બેઠકો અનામત રાખવી જોઈશે;
- (૨) પ્રમાણભૂત (આધારચિહ્નવાળી) અશક્ત વ્યક્તિઓને, ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થાઓમાં પ્રવેશ માટે ઉપલી વય સંબંધી (જોગવાઈમાં) પાંચ વર્ષની છૂટછાટ આપવી જોઈશે.

અનામત માટે જગાઓની ઓળખ. ૩૩.

સમુચિત સરકારે

- (૧) કલમ ૩૪ની જોગવાઈઓ અનુસાર અનામત રાખેલી ખાલી જગ્યાઓના સંબંધમાં પ્રમાણભૂત (આધારચિહ્નવાળી) વ્યક્તિઓની સંબંધિત કક્ષા દ્વારા ધરાવી શકાય તેવી સંસ્થાઓમાંની જગ્યાઓ ઓળખી કાઢવી જોઈશે;
- (૨) આવી જગ્યાઓની ઓળખ માટે પ્રમાણભૂત (આધારચિહ્નવાળી) અશક્ત વ્યક્તિઓના પ્રતિનિધિત્વ સાથે તજજ્ઞ સમિતિની રચના કરવી જોઈશે; અને
- (૩) ત્રણ વર્ષથી વધુ નહિ તેટલા સમયાંતરે ઓળખી કાઢેલી જગ્યાઓની સામયિક સમીક્ષા હાથ ધરવી જોઈશે.

અનામત. ૩૪.

- (૧) દરેક સમુચિત સરકારે, દરેક સરકારી સંસ્થામાં પ્રમાણભૂત (આધારચિહ્નવાળી) અશક્ત વ્યક્તિઓ દ્વારા ભરવાનું અભિપ્રેત હોય તેવી જગ્યાઓના દરેક જૂથમાં સંવર્ગ સંખ્યામાંની ખાલી જગ્યાઓની કુલ સંખ્યાના ઓછામાં ઓછી ચાર ટકા જગ્યાઓ પર નિમણૂક કરવી જોઈશે, જેમાંની દરેક એક ટકા જગ્યા, ખંડો (ક), (ખ) અને (ગ) હેઠળ નીચે જણાવેલી પ્રમાણભૂત (આધારચિહ્નવાળી) અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે અને એક ટકા જગ્યા ખંડો (ઘ) અને (ચ) હેઠળ પ્રમાણભૂત (આધારચિહ્નવાળી) અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે અનામત રાખવી જોઈશે:-

- (ક) અંધાપો અને ઓછી દ્રષ્ટિવાળી વ્યક્તિઓ;
- (ખ) બધીર અને સાંભળવાની મુશ્કેલી ધરાવતી વ્યક્તિઓ;
- (ગ) મગજનો પક્ષઘાતનો ભોગ બનેલી વ્યક્તિ, રક્તપિત્તના રોગમાંથી સાજી થઈ ગયેલી વ્યક્તિ, વામનતા, એસિડ હુમલાનો ભોગ બનેલી વ્યક્તિઓ અને સ્નાયુબદ્ધ સદોષ આહાર (મસ્ક્યુલર ડિસટ્રોફી) સહિતની હલનચલનની અશક્તતા ધરાવતી વ્યક્તિઓ;
- (ઘ) સ્વલીનતાની માનસિક વિકૃતિ (ઓટિઝમ) બૌદ્ધિક અશક્તતા, અધ્યયનને લગતી ખાસ અશક્તતા અને માનસિક રોગ ધરાવતી વ્યક્તિઓ;
- (ચ) દરેક અશક્તતા માટે ઓળખી કાઢેલી જગ્યાઓમાં બહેરાશ-અંધાપા સહિત ખંડો (ક) થી (ઘ) હેઠળની વ્યક્તિઓમાંથી બહુવિધ અશક્તતા ધરાવતી વ્યક્તિઓ;

પરંતુ બઢતીમાં અનામત, સમુચિત સરકાર દ્વારા વખતોવખત આપવામાં આવે તેવી સૂચના અનુસાર આપવામાં આવશે:

વધુમાં, સમુચિત સરકાર, મુખ્ય કમિશનર અથવા યથાપ્રસંગ, રાજ્ય કમિશનર સાથે વિચારવિનિમય કરીને, કોઈ સરકારી સંસ્થામાં કરવામાં આવતા કામના પ્રકારને ધ્યાનમાં રાખીને, જાહેરનામાથી, આ કલમની જોગવાઈઓમાંથી કોઈ સરકારી સંસ્થાને આવા જાહેરનામામાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવી શરતો, કોઈ હોય, તો તેને ધીન રહીને, મુકિત આપી શકશે.

- (ર) પ્રમાણભૂત(આધારચિહ્નવાળી)અશક્ત યોગ્ય વ્યક્તિની ઉપલબ્ધતા ન હોવાના કારણે અથવા બીજા કોઈ પૂરતાકારણોસર, કોઈ ભરતી વર્ષમાં કોઈ ખાલી જગ્યા ભરી ન શકાય, ત્યારે આવી ખાલી જગ્યા, ત્યાર પછીના ભરતી વર્ષમાં આગળ લઈ જવી જોઈશે અને ત્યાર પછીના ભરતી વર્ષમાં પણ પ્રમાણભૂત(આધારચિહ્નવાળી)અશક્ત વ્યક્તિ ઉપલબ્ધ ન હોય, તો તે પ્રથમ પાંચ કક્ષામાંથી અદલાબદલી દ્વારા ભરી શકાશે અને તે વર્ષમાં જગ્યા માટે કોઈપણ અશક્ત વ્યક્તિ ઉપલબ્ધ ન હોય ત્યારે માત્ર તે કિસ્સામાં, માલિકે (કામે રાખનારે) અશક્ત વ્યક્તિ સિવાયની વ્યક્તિની નિમણૂકથી ખાલી જગ્યા ભરવી જોઈશે:

પરંતુ સંસ્થામાંની ખાલી જગ્યાઓનો પ્રકાર એવો હોય કે આપેલી કક્ષાવાળી વ્યક્તિને રોજગાર આપી શકાય તેમ ન હોય, તો સમુચિત સરકારની પૂર્વ-મંજૂરી સાથે પાંચ કક્ષામાંથી ખાલી જગ્યાઓની અદલાબદલી કરી શકાશે;

- (૩) સમુચિત સરકાર, જાહેરનામાથી, પોતાને યોગ્ય લાગે તેવી પ્રમાણભૂત(આધારચિહ્નવાળી)અશક્ત વ્યક્તિઓના રોજગાર માટે ઉપલી વયમર્યાદાની આવી છૂટછાટની જોગવાઈ કરી શકશે.

ખાનગી ક્ષેત્રમાં માલિકો (કામે રાખનારા) ને પ્રોત્સાહન. ૩૫.

સમુચિત સરકાર અને સ્થાનિક સત્તામંડળોએ, પોતાની આર્થિક ક્ષમતા અને વિકાસની મર્યાદાની અંદર એવું સુનિશ્ચિત કરવા માટે, ખાનગી ક્ષેત્રમાંના માલિક (કામે રાખનાર) ને પ્રોત્સાહનો પૂરા પાડવા જોઈશે, જેથી કરીને, તેના કામદાર વર્ગની ઓછામાં ઓછી પાંચ ટકા વ્યક્તિઓ, પ્રમાણભૂત(આધારચિહ્નવાળી)અશક્ત વ્યક્તિઓની બનેલી હોય.

ખાસ રોજગાર વિનિમય. ૩૬.

સમુચિત સરકાર, જાહેરનામાથી, એવુ ફરમાવી શકશે કે કેન્દ્ર સરકાર જાહેર કરે તેવા ખાસ રોજગાર વિનિમયના સબંધમાં તે સંસ્થામાં ઊભી થયેલી હોય અથવા ઊભી થવાની સંભાવના હોય તેવી પ્રમાણભૂત (આધારચિહ્નવાળી)અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે, મુકરર કરેલી ખાલી જગ્યાઓના સબંધમાં, કેન્દ્ર સરકાર ઠરાવે તેવી માહિતી અથવા તેવા પત્રક પૂરા પાડવા જોઈશે અને સંસ્થા તેમ થયેથી, તેવી માગણીનું પાલન કરશે.

ખાસ યોજના અને વિકાસ કાર્યક્રમો. ૩૭.

સમુચિત સરકાર અને સ્થાનિક સત્તામંડળોએ, નીચેની બાબતોની જોગવાઈ કરવા માટે પ્રમાણભૂત(આધારચિહ્નવાળી)અશક્ત વ્યક્તિઓની તરફેણમાં યોજના કરવી જોઈશે,-

- (ક) પ્રમાણભૂત(આધારચિહ્નવાળી)અશક્ત સ્ત્રીઓને યોગ્ય અગ્રતા સાથે તમામ સંબંધિત યોજના અને વિકાસ કાર્યક્રમોમાં કૃષિવિષયક જમીન અને ગૃહનિર્માણની ફાળવણીમાં પાંચ ટકા અનામત;
- (ખ) પ્રમાણભૂત(આધારચિહ્નવાળી)અશક્ત સ્ત્રીઓને તમામ ગરીબી નિવારણ અને વિવિધ વિકાસ યોજનામાં પાંચ ટકા અનામત;
- (ગ) ગૃહનિર્માણ, આશ્રયસ્થાનને ઉત્તેજન આપવાના ધંધો, વ્યવસાય, ઉધોગ-સાહસ, મનોરંજન કેન્દ્રો અને ઉત્પાદન કેન્દ્રો ઊભા કરવાના હેતુ માટે, આવી જમીન વાપરવાની હોય, ત્યારે રાહત દરે જમીનની ફાળવણી કરવામાં પાંચ ટકા અનામત.